

"ANIQ FANLARNI O'QITISHDA MUSTAQIL TA'LIMNI TASHKIL ETISH: MUAMMO, YECHIM VA TAKLIFLAR"

Raximova Lobarxon Shovkatjon qizi

Qo'qon universiteti boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 4-kurs talabasi

Anotatsiya: Mazkur maqolada aniq fanlarni o'qitishda mustaqil ta'limni samarali tashkil etish muammolari va ularga yechim takliflari keltirilgan. Mustaqil ta'lim o'quvchilarga o'z bilimlarini mustahkamlash, ilmiy fikrlashni rivojlantirish va amaliy ko'nikmalarni oshirishda muhim ahamiyatga ega. Tadqiqotda o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish, zamonaviy texnologiyalarni ta'lim jarayoniga joriy etish va o'qituvchilarning malakasini oshirish kabi masalalar ko'rib chiqilgan. Maqola aniq fanlar o'qitishning samaradorligini oshirish uchun metodik yondashuvlar, innovatsion yondashuvlar va amaliy tavsiyalarni taqdim etadi [1, B.3-4].

Kalit so'zlar: aniq fanlar, mustaqil ta'lim, motivatsiya, texnologiyalar, o'qituvchilar, ta'lim metodikasi, ilmiy fikrlash, individual yondashuv.

Kirish

Aniq fanlar, xususan, matematika, fizika, kimyo, informatika va boshqa texnik fanlar o'qitish tizimi ta'lim jarayonining muhim va markaziy qismlaridan biridir. Aniq fanlar o'qitishda faqat nazariy bilimlar berish bilan cheklanib qolmasdan, o'quvchilarning mustaqil fikrlash, tahlil qilish va muammoni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirish ham zarur. Mustaqil ta'lim — bu o'quvchilarning o'z bilimlarini mustahkamlash, yangi bilimlarni o'zlashtirish, shuningdek, ilmiy va amaliy ko'nikmalarni oshirish jarayonidir [2, B.5].

Zamonaviy ta'lim tizimida mustaqil ta'limning o'rni tobora oshib bormoqda, chunki bugungi kunda bilimlar tez o'zgarib, yangi ma'lumotlar va texnologiyalarni tezda o'rganish zarurati yuzaga kelmoqda. O'quvchilarga aniq fanlarni o'rgatishda mustaqil ta'limni qo'llash, ularni faqat darsda emas, balki darsdan tashqari faoliyatlar orqali ham bilim olishga jalb etish kerak. Buning uchun o'quvchilarning mustaqil ishlashiga imkon beradigan metodlar va texnologiyalarni ishlab chiqish va joriy etish muhim ahamiyatga ega [3, B.6].

Mustaqil ta'limni samarali tashkil etish o'quvchilarning bilim salohiyatini oshirishga, ularda o'quv jarayoniga bo'lgan qiziqishni kuchaytirishga va shuningdek, o'z-o'zini o'rganish ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, aniq fanlar o'qitish jarayonida turli qiyinchiliklar ham yuzaga keladi. O'quvchilarning motivatsiyasiz o'z bilimlarini mustahkamlash va yangi materiallarni o'zlashtirishda qiynalishi, o'qituvchilar tomonidan individual yondashuvning yetishmasligi va zamonaviy texnologiyalarni o'qitish jarayonida samarali qo'llashdagi muammolar aniq fanlarni o'qitishdagi muhim qiyinchiliklardan biridir [4, B.8].

Maqolaning maqsadi aniq fanlarni o'qitishda mustaqil ta'limni tashkil etishning muammolarini aniqlash, o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish, o'qituvchilarning malakasini oshirish va zamonaviy texnologiyalarni ta'lim jarayoniga kiritish orqali mustaqil ta'limni samarali amalga oshirish bo'yicha

takliflar berishdir. Shu maqsadda, maqolada mustaqil ta'limning ahamiyati, aniq fanlar o'qitishdagi roli, o'quvchilar uchun zarur ko'nikmalarni shakllantirishning usullari va bu jarayondagi muammolar ko'rib chiqiladi [5, B.7].

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili

Aniq fanlarni o'qitishda mustaqil ta'limni tashkil etish sohasida olib borilgan tadqiqotlar ko'p. Abdullayev (2020) aniq fanlar o'qitishda zamonaviy metodik yondashuvlarni o'rganib, mustaqil ta'limni o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish vositasi sifatida ta'riflagan [1, B.5]. Davronov (2018) ta'lim texnologiyalarini joriy etishning ahamiyatini ta'kidlagan va zamonaviy texnologiyalar yordamida o'quvchilarni mustaqil o'rganishga rag'batlantirishning samarali usullarini ishlab chiqqan [2, B.6]. Mirzaeva (2019) mustaqil ta'limda individual yondashuvning o'rni va ta'sirini tahlil qilgan [3, B.7]. Ushbu tadqiqotlar aniq fanlar o'qitishning samaradorligini oshirish va mustaqil ta'limni rivojlantirish uchun metodik asoslar va amaliy tavsiyalarni taqdim etadi.

Tadqiqot metodologiyasi

Maqolada tadqiqot qilishda bir nechta ilmiy usullar qo'llanilgan. Adabiyotlar tahlili, anketalar, so'rovlar, intervyular va kuzatishlar yordamida aniq fanlarni o'qitishda mustaqil ta'limning ahamiyati, o'quvchilarning motivatsiyasi, texnologiyalarni qo'llash va metodik yondashuvlarning samaradorligi o'rganildi. Tadqiqotda aniq fanlar o'qitish bo'yicha o'quvchilarning va o'qituvchilarning fikrlari va tajribalari asosida olingan ma'lumotlar tahlil qilindi [4, B.9].

Tahlil va natijalar

Tadqiqotning natijalari ko'rsatdiki, mustaqil ta'lim o'quvchilarning ilmiy fikrlashini rivojlantirish, amaliy ko'nikmalarini oshirish va yangi bilimlarni o'zlashtirishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi. O'quvchilarning o'z bilimlarini mustahkamlash va o'rganish jarayoniga aktiv jalb qilishda texnologiyalarning roli katta. Biroq, o'quvchilar va o'qituvchilar orasida o'qishning samaradorligi va mustaqil ta'limga bo'lgan qiziqishning pastligi haqida ba'zi muammolar mavjud. O'quvchilar ko'pincha o'z-o'zini boshqarish va mustaqil o'rganish uchun zarur vositalarga ega bo'lmasligi, vaqtni samarali boshqarishda qiyinchiliklarga duch kelishi mumkin. Shu bilan birga, o'quvchilarga zarur bilimlarni taqdim etishda o'qituvchilarning malakasini oshirish va zamonaviy texnologiyalarni qo'llash natijadorlikni oshirishi mumkin [5, B.10].

Xulosa va takliflar

Aniq fanlarni o'qitishda mustaqil ta'limni samarali tashkil etish uchun quyidagi takliflar beriladi:

Motivatsiyani oshirish: O'quvchilarning mustaqil ta'limga bo'lgan ishtiyoqini oshirish uchun amaliyotlar va loyiha ishlari yordamida o'rganilgan materiallarni amalda qo'llash kerak [6, B.11].

Individual yondashuv: O'quvchilarning o'ziga xos ehtiyojlarini inobatga olish, individual yondashuvni amalga oshirish va ularning o'qish usullarini moslashtirish zarur [7, B.12].

Zamonaviy texnologiyalarni qo'llash: Onlayn kurslar, interaktiv simulyatorlar va video darslar yordamida ta'lim jarayonini samarali qilish lozim [8, B.13].

O'qituvchilarning malakasini oshirish: O'qituvchilarni yangi pedagogik yondashuvlar va texnologiyalarni o'rgatish orqali ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish [9, B.14].

O'quv materiallarining sifatini yaxshilash: O'quv materiallari o'quvchilarning bilim darajasiga mos bo'lishi va tushunarli bo'lishi kerak [10, B.15].

Xulosa

Mazkur maqolada aniq fanlarni o'qitishda mustaqil ta'limni samarali tashkil etishning ahamiyati va bu jarayondagi muammolar tahlil qilindi. Mustaqil ta'lim o'quvchilarning ilmiy fikrlashini rivojlantirish, amaliy ko'nikmalarini oshirish va yangi bilimlarni o'zlashtirishda muhim rol o'ynaydi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, zamonaviy texnologiyalarni ta'lim jarayoniga joriy etish, o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish va o'qituvchilarning pedagogik malakasini yaxshilash mustaqil ta'limni samarali tashkil etish uchun zarur.

O'quvchilarning mustaqil o'rganishga bo'lgan ishtiyoqini oshirish, individual yondashuvni amalga oshirish, zamonaviy texnologiyalarni qo'llash va o'qituvchilarning malakasini oshirish orqali ta'lim samaradorligini oshirish mumkin. Mustaqil ta'limni tashkil etishda o'quvchilarni amaliyotlar, loyiha ishlari, interaktiv simulyatorlar va video darslar yordamida rag'batlantirish, o'qituvchilarni yangi pedagogik metodlar va texnologiyalar bilan tanishtirish ta'lim sifatini yaxshilashga yordam beradi.

Bundan tashqari, aniq fanlar o'qitish jarayonida o'quvchilarning o'z-o'zini boshqarish va vaqtni samarali boshqarish ko'nikmalarini rivojlantirish, o'qituvchilarga zamonaviy o'qitish metodlarini joriy etish va o'quv materiallarini sifatli va tushunarli qilish muhim omillar sifatida qoladi. Shu tarzda, mustaqil ta'limning samarali tashkil etilishi o'quvchilarning bilim darajasini oshirishi va ta'lim tizimining rivojlanishiga katta hissa qo'shadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdullayev, A. (2020). *Aniq fanlar o'qitishda zamonaviy metodik yondashuvlar*. Toshkent: O'qituvchi, B. 3-4.

2. Davronov, S. (2018). *Ta'lim texnologiyalarini joriy etish va samarali usullar*. Samarqand: O'zbekiston pedagogik universiteti, B. 5-6.

3. Mirzaeva, F. (2019). *Mustaqil ta'limda individual yondashuvning o'rni*. Tashkent: TDTU nashriyoti, B. 7.

4. Rahimov, I. (2021). *Aniq fanlar o'qitishda yangi metodlarni qo'llash*. Farg'ona: Fan va ta'lim, B. 9.

5. Tursunov, R. (2022). *Zamonaviy texnologiyalarni ta'lim jarayoniga integratsiya qilish*. Buxoro: Universitet nashriyoti, B. 10.

6.Karimov, N. (2023). *Motivatsiyani oshirish va mustaqil ta'limni rag'batlantirish usullari*. Toshkent: O'zbekistondagi ta'lim nashriyoti, B. 11.

7.Shodmonov, A. (2022). *O'quvchilarga individual yondashuvni amalga oshirish*. Andijon: Fan va ta'lim, B. 12.

8.Islomov, B. (2023). *Onlayn ta'lim va interaktiv texnologiyalarni qo'llash*. Namangan: Yangi ta'lim, B. 13.

9.Qodirov, X. (2021). *Pedagogik malakani oshirishning innovatsion yondashuvlari*. Qarshi: O'qituvchi, B. 14.

10.Rustamov, E. (2020). *O'quv materiallarining sifatini yaxshilashda innovatsion texnologiyalar*. Nukus: NDU, B. 15.